

CPS^{rb}/RWB^{bhg}

Ref.: RWB^{BHG} / advies nr. 33 (23 11 2010)

Advies nr. 33
betreffende
“het Kerninitiatief Europa 2020 : Een Innovatie-Unie”

Dit advies werd voorbereid door de werkgroep “innovative union” van de RWB^{BHG} samen met de ESRBHG en is is per e-mail door de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aangenomen op 23 november 2010

Voorwoord:

Conform artikel 4 §1, lid 2 van de ordonnantie van 10 februari 2000 (BS 16.03.2000) heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, op 10 juni 2009 via haar minister voor Onderzoek Benoît Cerexhe, aan de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een advies gevraagd over het document van de Europese Commissie vermeld in de titel.

Na onderzoek door zijn Commissie Economie-Werkgelegenheid-Fiscaliteit-Financiën tijdens haar zittingen van 10 en 17 november 2010, die samen met de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden gehouden, brengen de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het volgend advies uit.

Documenten

"Kerninitiatief Europa 2020 : Een Innovatie-Unie" , 6 oktober 2010, J. AYET PUIGARNAU, Europese Commissie

Advies van de Raad voor het Wetenschapsbeleid.

Context

De Strategie Europa 2020 omvat drie prioriteiten :

- Een intelligente groei : een op kennis en innovatie gebaseerde economie ontwikkelen ;
- Een duurzame groei : een efficiëntere economie in het gebruik van de middelen, alsook een groenere en beter concurrerende economie bevorderen ;
- Een inclusieve groei : een economie met een hoge tewerkstellingsgraad aanmoedigen, die de economische, sociale en territoriale cohesie bevordert.

Er zijn vijf doelstellingen die representatief zijn voor deze « drievoudige groei » :

- De tewerkstellingsgraad van de bevolking tussen 20 en 64 jaar moet van 69 % naar 75 % gaan ;
- 3 % van het BBP moet in O&O worden geïnvesteerd ;
- De uitstoot van broeikasgassen moet met minstens 20 % afnemen ; het aandeel van de hernieuwbare energiebronnen in ons eindenergieverbruik op 20 % brengen ; de energie-efficiëntie met 20 % verhogen ;
- De schoolverlatersgraad met 10 % verminderen en het deel van de bevolking dat een universitair studieprogramma heeft voltooid tot 40 % verhogen ;
- Het aantal Europeanen dat onder de nationale armoedegrenzen leeft met 25 % verminderen.

De Innovatie-Unie is één van de kerninitiatieven van de Strategie Europa 2020 voor een intelligente groei.

Het doel van dit initiatief bestaat erin om het O&O- en innovatiebeleid opnieuw toe te spitsen op de uitdagingen waarvoor onze maatschappij staat, zoals de klimaatverandering en de efficiëntie van de middelen, gezondheid en vergrijzing, productiemethodes en een ruimtelijke ordening met respect voor het leefmilieu, alsook om de gezamenlijk programmering met de Lidstaten en de regio's te versterken.

Inleiding

De Raad verheugt zich erover dat hij een advies kan formuleren over dit kerninitiatief van de Strategie 2020, dat de richtlijnen op het vlak van O&O en innovatie schetst. Dit is des te belangrijk voor de Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gezien er een grotere implicatie vanwege de Lidstaten en de Gewesten zal worden gevraagd. Voor de Raad benadrukt deze benadering immers de nood aan een openbaar debat dat de oriëntaties van onderzoek en innovatie omkadert, alsook de beslissingen die noodzakelijk zijn geworden om de maatschappelijke uitdagingen aan te gaan, waaraan we het hoofd moeten bieden.

Omdat dit kerninitiatief zich in zijn eerste overlegfase bevindt, zal het advies van de Raad voor Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een algemene draagwijdte hebben.

Het is van fundamenteel belang om een betere coördinatie tussen de Europese, nationale en gewestelijke beleidslijnen op het vlak van onderzoek en innovatie te hebben. Hiertoe wenst de Raad te worden geraadpleegd over de maatregelen die op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten uitvoer moeten worden gelegd. De Raad benadrukt overigens dat het beleid van het Gewest ter zake (ordonnantie van 26 maart 2009 tot bevordering van het onderzoek, de ontwikkeling en de innovatie en met name de besluiten ervan houdende uitvoering van artikels 21, 22 en 25 (bijvoorbeeld het bedrijfsdoctoraat)) in overeenstemming is met het beleid dat op het Europees niveau wordt gevoerd.

Tevens benadrukt de Raad bovendien de noodzaak aan coherentie tussen dit kerninitiatief en de andere doelstellingen van de strategie EU 2020.

De Raad wenst dat alle sociale partners en alle actoren bij de overlegwerkzaamheden worden betrokken, en dit zonder enige uitsluiting.

De Raad herinnert aan de grote inspanningen, die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in een moeilijke begrotingscontext op het vlak van O&O en innovatie heeft geleverd (plus 6 % in 2010). Dit is volkomen zinvol, gezien de aanwezigheid van 3 universiteiten, 9000 onderzoekers en talrijke sectorale onderzoekscentra op zijn grondgebied.

De Raad verheugt zich erover dat de Europese Commissie de investering in innovatie wil voortzetten, zoals dit in Brussel sinds enkele jaren het geval is. In Brussel moet deze beweging in de komende jaren worden voortgezet, om zo de gewestelijke begroting voor onderzoek en innovatie tegen 2020 te verdubbelen (plus 10 % per jaar), overeenkomstig de gewestelijke Beleidsverklaring.

De Raad zal aandachtig blijven voor de wijze waarop het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dit kerninitiatief zal vertalen : Een Unie voor Innovatie. Het is belangrijk dat deze vertaling gebeurt in samenhang met de instrumenten die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest instelt, met name het GPDO en het PDSG.

Over het algemeen stelt het ABVV vast dat het beginsel van « economische governance », dat in de Europese Strategie 2020 werd opgenomen, voorziet dat vóór de goedkeuring van de nationale begrotingen, de Europese Commissie de financiën van elke Staat zal onderzoeken. Zo zal ze aanbevelingen naar de Staten toe kunnen formuleren, op basis van het Stabiliteitspact.

Wanneer deze aanbevelingen niet zouden worden nageleefd, zal een Staat sancties kunnen worden opgelegd (zoals de intrekking van het stemrecht of een verbod om een beroep op de Europese fondsen te doen).

De Lidstaten zullen dit beginsel tegen april 2011 moeten integreren.

Volgens het ABVV zou deze inmenging de neiging naar strengheid nog kunnen beklemtonen, door aanbevelingen inzake concurrentiekracht, loonkosten, ... met zich mee te brengen. Kortom, een Europese loonomkadering, die bovenop datgene komt wat in ons land in het kader van de wet op de concurrentiekracht al van toepassing is...

Algemene beschouwingen

De Raad stemt ten volle in met de doelstelling van dit kerninitiatief, dat de innovatie wil aanwenden om zo de grote uitdagingen te kunnen aangaan, waarmee we worden geconfronteerd (bevordering van een inclusieve economische groei, vergrijzing van de bevolking, klimaats- en demografische veranderingen, concurrentie op wereldvlak, ...). In dit opzicht herhalen de leden hun tussenkomst die tijdens de Conferentie « *Innovatie en Ondernemingen - Rol van de sociaaleconomische actoren* » van 2 juli 2010, georganiseerd door de ESRBHG, werden geformuleerd : « *Voor de efficiënte aanpak van maatschappelijke uitdagingen dient veel belang te worden gehecht aan de uitbouw van een horizontaal geïntegreerd innovatiebeleid. Een dergelijk beleid impliceert niet enkel dat het innovatiebeleid open staat voor maatschappelijke doelstellingen, maar ook dat innovatie - en bijgevolg de maatschappelijke uitdagingen - integraal deel uitmaken van het beleidskader in elk beleidsdomein. Zo zullen bijvoorbeeld scholing en*

vorming cruciaal zijn om de arbeidsmarkt klaar te maken voor innovatie, kan het milieubeleid een belangrijke trigger zijn voor technologische verandering ».

Op basis van de ervaringen uit het verleden, dringt de Raad erop aan dat het belangrijk is om het onderzoek niet op te sluiten, om zo een deel onverwacht te laten ; bij gebrek aan deze ruimte zouden heel wat onderzoeken nooit tot een resultaat hebben geleid. Hij is van mening dat fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, voorafgaand, een prioriteit blijft, en het is datgene wat resulteert in competitief toegepast onderzoek en reële duurzame innovatie.

De Raad gaat akkoord met het feit dat de Commissie de efficiëntie van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels vermeldt als één van de tien eigenschappen van de onderzoeks- en innovatiestelsels op het nationaal en het gewestelijk vlak. Volgens hem moeten de inspanningen in termen van innovatie echter eveneens de beroepsopleiding (zoals in Brussel in de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu), en niet alleen het universitair onderwijs insluiten. Hij wil de belangrijke link tussen innovatie en de ondernemingsgeest beklemtonen. Bovendien vindt de Raad het noodzakelijk om opleiding verzekeren zodat de Brusselaars toegang zouden hebben tot de nieuwe hogeschoolde banen, maar ook tot de lager geschoolde banen die hieruit zouden kunnen voortvloeien.

Ondanks de huidige crisistijd benadrukt de Raad dat het belangrijk is om innovatie in haar totaliteit te blijven ondersteunen, omdat deze een belangrijke hefboom en instrument is voor de concurrentiekracht op het Europese grondgebied. De Raad wenst een Europese benadering van een innovatie in ruime zin, die zowel het technologisch als het niet-technologisch onderzoek en innovatie omvat, alsook sociale innovatie, de informatie- en communicatietechnologieën (ICT), onderwijs en opleiding, design, culturele creativiteit, ...

In dit opzicht wenst de Raad de opmerkingen op de voorgrond te plaatsen, die tijdens de Conferentie van 2 juli inzake de gevolgen van bepaalde (technologische) innovaties werden geformuleerd : *« (...)innovatie en nieuwe technologieën zelf vaak ook uitdagingen met zich brengen. Zo zijn de exponentiële vermeerdering van het aantal televisiekanalen, de introductie van het internet... positief voor het aanbod van informatie. Deze media brengen echter ook een aantal gevaren mee, zeker voor kinderen en adolescenten. Een te lange blootstelling van deze groep aan deze media kan leiden tot concentratiestoornissen, leermoeilijkheden, gezondheidsproblemen, beïnvloeding door reclame... ».*

De Raad staat positief tegenover de ambitieuze doelstelling om tegen 2020 3 % van het BBP aan O&O te besteden, waarbij de openbare sector 1 % moet investeren en de privésector 2 %. Deze doelstelling is des te lovenswaardig, daar de positieve gevolgen aanzienlijk lijken te zijn, gezien er *3,7 miljoen banen kunnen worden gecreëerd en het BBP per jaar in 2025 met bijna 800 miljard euro kan toenemen*¹. Om deze doelstelling te bereiken wensen de sociale partners dat *Europa de betrekkingen tussen het bedrijfsleven en de onderwijs- en onderzoekswereld beter aanmoedigt, door de open innovatie te bevorderen, door het kennisabsorptievermogen van de ondernemingen te verbeteren, door de ondernemingsgeest te ontwikkelen, door risicokapitaal toegankelijker te maken, door te investeren in ICT, door de markten te ondersteunen...*² De Lidstaten en de Gewesten, waaronder Brussel-Hoofdstad, zouden hiervan dus voordeel kunnen trekken. Voor zover er vooruitgeplande beleidslijnen worden goedgekeurd, draagt innovatie bij tot de economische en sociale ontwikkeling (creatie van banen, ...). Eén baan die in Onderzoek wordt gecreëerd, brengt immers elders vier andere banen met zich mee. Het is dus belangrijk voor Brussel, dat een stadsgewest is met zijn eigen specificiteiten, om rekening te houden met deze realiteit.

De Raad wenst dat men de juridische obstakels op het vlak van intellectuele eigendom en het Europees octrooi en op het vlak van mobiliteit van onderzoekers uit de weg zou ruimen.

Eenzijds steunt de Raad ten volle de verbintenissen van de Unie op het vlak van intellectuele eigendommen en Europese octrooien. Hij vindt het immers van prioritair belang om de huidige onvolkomenheden die innovatie in de weg staan aan te pakken, alsook de hoge kosten voor het verkrijgen van een Europees octrooi, in hoofdzaak te wijten aan de vertaalkosten.

¹ P. Zagamé, *Les coûts d'une Europe non innovante* (2010)

² Conferentie van 2 juli 2010, « *Innovatie en Ondernemingen : rol van de sociaaleconomische actoren* »

Anderzijds herhaalt de Raad, voor wat betrekking heeft op de mobiliteit van de onderzoekers, dat de geldende sociale wetgeving (met inbegrip van de migratieaspecten) moet worden nageleefd. De Raad verzoekt het Gewest om met aandacht de Europese werkzaamheden op te volgen om zo het Europees statuut van de onderzoeker te harmoniseren.

De Raad verheugt zich erover dat het Belgisch Voorzitterschap de beleidslijnen op het vlak van Nijverheid en Onderzoek wil ontzuilen, om zo tot gezamenlijke besluiten te kunnen komen. Hij wenst ten eerste dat Europa deze weg vervolgt. Een dergelijke ontzuiling moet immers de concrete vertaling van de resultaten van het onderzoek in producten en diensten bevorderen. In dit opzicht herhaalt de Raad de tussenkomst die tijdens de Conferentie van 2 juli 2010 werd geformuleerd : *« Bij het kiezen van de prioriteiten dient Europa ook rekening te houden met de vraag hoe bestaande en nieuwe technologieën kunnen bijdragen aan het antwoord op de maatschappelijke uitdagingen. Technology watch en technology assessment (die ook rekening houdt met de sociale acceptatie van innovaties) zijn daarom belangrijke processen. Europese initiatieven op dit vlak moeten verder worden ondersteund en versterkt. De resultaten van de Europese activiteiten moeten ook worden verspreid naar de lidstaten, opdat nationale en regionale beleidsmakers ze kunnen gebruiken voor hun eigen activiteiten rond technology watch en technology assessment en ze kunnen integreren in hun innovatiestrategie ».*

Voor de Raad is het van belang om de middelen van de structuren voor kennis- en technologieoverdracht te versterken, om zo te ontdekken wat er op het economisch en sociaal vlak nuttig zal zijn. De Raad benadrukt de toegevoegde waarde van dergelijke structuren voor zowel de universiteiten als voor de ondernemingen.

De Raad verheugt zich over de instelling van Europese partnerschappen op het vlak van innovatie, die de Europese Unie en haar Lidstaten in staat moet stellen om hun inspanningen te verenigen om zo de uitdagingen aan te gaan, waarmee we worden geconfronteerd. Het eerste proefproject heeft betrekking op het « actief en gezond ouder worden ». De Raad zou graag hebben dat de toepassing van dit initiatief binnen het Gewest het voorwerp zou zijn van een diepgaander overleg tussen de sociale partners en de verschillende betrokken actoren en beslissingsniveaus. De sociale partners vinden het belangrijk om te kunnen worden geraadpleegd over de vaststelling van de thema's, waarop deze partnerschappen betrekking kunnen hebben.

De Raad is het ermeê eens dat de Europese Commissie de toegang tot de programma's van de Europese Unie wil vereenvoudigen, door het beginsel « think small First » toe te passen en na te leven. De leden herinneren er immers aan dat volgens de huidige definitie van de Europese Unie de KMO's goed zijn voor 99 % van de ondernemingen. De toegang en de geringe deelname van de KMO's aan de programma's van de Europese Unie blijven sinds vele jaren een terugkerend probleem. Het is dus interessant om in het kerninitiatief « Een Innovatie-Unie » het volgende te lezen :

- *« onderzoekers en innovatoren moeten meer tijd in het laboratorium of met zakendoen doorbrengen en minder met papierwerk » (blz. 14)*
- *« ... om de toekomstige onderzoeks- en innovatieprogramma's meer te richten op maatschappelijke uitdagingen, de financieringsinstrumenten te stroomlijnen en de toegang radicaal te vereenvoudigen door een beter evenwicht tussen een op controle gebaseerd systeem en een op vertrouwen gebaseerd systeem » (blz. 14)*

De Raad wacht op de concrete maatregelen die op dit initiatief zullen volgen en wenst dat deze zorg tot buiten het kaderprogramma zou worden uitgebreid, tot alle innovatiebeleidslijnen van de EU en van het Brussels Gewest. De vereenvoudiging zou een eerste en welkome verlaging van de innovatiekosten voor de ondernemingen betekenen.

In dit opzicht steunt de Raad in een optiek van administratieve vereenvoudiging het idee om de programma's van de Europese Unie op te vatten vanuit een meer op de resultaten gerichte benadering - voor zover deze duidelijk worden gedefinieerd - dan wel op de kosten, wat momenteel het geval is.

Op het vlak van financiering kondigt de Commissie tegen 2014 een nieuwe generatie van financiële instrumenten aan. De Raad meent dat het in Brussel raadzaam is om niet op de EU te wachten en dat er

vóór die datum financiële instrumenten ten behoeve van de jonge innoverende ondernemingen (kapitaal of lening) voorhanden zijn (zoals voorzien in de gewestelijke Beleidsverklaring).

Bovendien herhalen de sociale partners hun vragen, die ze tijdens de Conferentie van 2 juli hadden geformuleerd :

- « *Het is belangrijk dat de Europese programma's alle fasen van de innovatieketen (onderzoek - ontwikkeling - innovatie - commercialisering) beslaan, wat vereist dat missing links worden ingevuld en overlappingsen worden weggewerkt. Er moeten ook sterkere bruggen komen tussen de diverse instrumenten. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat de oproepen tot het voorstellen van de verschillende programma's op elkaar afgestemd worden, zowel qua tijdstip als qua thema's* ».

- « *Om de fragmentatie van het onderzoekslandschap tegen te gaan, pleiten de sociale partners voor de herintegratie van de kaderprogramma's met hun zusterprogramma's (de publiek-private partnerships (PPP's), het Programma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP) en de gezamenlijke technologie-initiatieven (JTI)) in één overkoepelend programma. Een geheel van regels voor al deze programma's samen is wenselijk. Nadien heeft elk programma de mogelijkheid hiervan af te wijken als dringende redenen dit rechtvaardigen. Bovendien blijft elk programma vrij om een keuze te maken uit de vastgelegde thema's en behoudt het dus zijn specifiek karakter wat de inhoud, maar niet wat de vorm betreft* ».

Anderzijds steunt de Raad de verbintenis krachtens dewelke : « *Vanaf 2011 de Lidstaten en de Gewesten begrotingen zouden moeten goedkeuren die uitsluitend bestemd zijn voor overheidsaankopen vóór commercialisering en voor overheidsopdrachten voor innoverende producten en diensten* ». Deze verbintenis is immers zeer belangrijk voor de jonge innoverende ondernemingen. Op het niveau van Brussel zal deze maatregel onverwijld ten uitvoer moeten worden gelegd en zou één van de prioriteiten erin moeten bestaan om beter gebruik te maken van de ICT in de openbare en semiopenbare overheden.

Tot slot zijn de overheidsuitgaven een bron om innovatie een boost te geven. Bijgevolg is het van belang dat de overheden referentieklienten worden en de offerteaanvragen openen voor innoverende oplossingen en niet alleen oplossingen gebaseerd op al goedgekeurde technologieën. Gelijklopend is het van belang om erop toe te zien dat de regels ter omkadering van de overheidsopdrachten worden versterkt, zodat de overheden er niet toe worden verplicht om zich tot de 'best' offertes te beperken en rekening kunnen houden met andere criteria zoals de economische, milieugerelateerde en sociale criteria.

Op het vlak van normalisatie zal de Commissie begin 2011 bij wijze van eerste fase een mededeling doen, vergezeld van een wetvoorstel over normalisatie, die onder meer betrekking zal hebben op de ICT-sector, om zo de normalisatieprocedures voor interoperabiliteitsdoeleinden te versnellen en te moderniseren en om innovatie op snel ontwikkelende wereldmarkten te stimuleren. De Raad wil dat dit de « grote » landen dit initiatief niet zouden aangrijpen om hun nationale standaarden op te leggen en dat de Commissie erop toeziet dat er een juist evenwicht wordt bewaard tussen de verschillende protocollen die de voorbije jaren werden ontwikkeld.

Op het vlak van snel groeiende innoverende ondernemingen verontrust de Raad zich over de verbintenis van de Commissie om een nieuwe indicator uit te werken, die het aandeel van deze ondernemingen in de economie opmeet. Het lijkt hem belangrijker om erop toe te zien dat alle ondernemingen (op hun niveau) tot innovatie bijdragen.